

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis
in Hooglede

Monument
Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis, Hooglede, Amersveldestraat 65 –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/36006/103.1

1/06/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	5
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	6
2.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	6
2.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	7
2.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	7
2.4.	Juridische toestand	7
2.4.1.	Adres en kadaster	7
2.4.2.	Onroerend Erfgoed:	7
2.4.3.	Omgeving:	8
2.4.4.	Natuur en bos:	8
2.4.5.	Water:	8
3.	Bronnen	8
3.1.	Archieven	8
3.2.	Digitale bronnen.....	8
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
4.1.	Omgevingsplan	9
4.2.	Fotobijlage	9
4.3.	Documentatie	9

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van 'Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis' in Hooglede. De opheffing van de bescherming kadert in de herziening van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de 'Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis' werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021).¹ Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een twijfelachtige fysieke toestand. Het onderzoek had een drieledige bedoeling:

- Nagaan wat de huidige fysieke toestand van het beschermde erfgoedobject is en in hoeverre het nog beantwoordt aan de toestand waarin het werd beschermd
- Achterhalen welke de oorzaken zijn van eventuele veranderingen
- Een beslissing nemen over de bescherming van het erfgoedobject

Het onderzoek leverde voorstellen op voor de opheffing en wijziging van beschermingen:

- 44 volledige opheffingen van beschermingen
- 1 gedeeltelijke opheffing van een bescherming
- 3 wijzigingen van beschermingen, namelijk de regularisering van de verplaatsing van een beschermd erfgoedobject

Deze opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd. Het eerste pakket dat hier wordt voorgelegd bevat beschermde erfgoedobjecten

- Die onherstelbaar zijn aangetast of verdwenen door een calamiteit
- Waarvan de erfgoedwaarden zijn verdwenen of onherstelbaar aangetast na werken die zijn vergund door het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn voorgangers

Voor vier dossiers in dit eerste pakket wordt de opheffing of wijziging van de bescherming voorgesteld omdat het beschermde onroerend goed met toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn rechtsvoorgangers verplaatst werd en

- het beschermde onroerend goed op de nieuwe locatie opnieuw beschermd werd. De bescherming op de oorspronkelijke locatie wordt om die reden opgeheven.
- de verplaatsing noodzaakt een wijziging van het oorspronkelijk beschermingsbesluit. Het beschermingsbesluit wordt aangepast in functie van een bescherming op de nieuwe locatie.

Hierna volgen nog twee pakketten:

- bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de toestand problematisch was op het moment van bescherming
- bouwkundig erfgoed dat gesloopt is

1.1. Situering

De groeiplaats van de afgestorven beuk situeert zich in de private tuin van het herenhuis 't Beukenhuis in de Amersveldestraat in Hooglede. Dit waardevol erfgoedensemble van woning met tuin bevindt zich in het landelijke gehucht De Geite, ten westen van de parochiale Sint-Jozefskerk. De groeiplaats van de boom is ten oosten van de parallel langs de straat ingeplante woning en is goed zichtbaar vanaf de openbare weg.

¹ Voor meer informatie over dit onderzoeksproject verwijzen we naar het online onderzoeksrapport 'Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed' [<https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378>]

De beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis werd beschermd als monument op 22 juni 1984. De beuk werd beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke waarde.² Enkel de boom werd beschermd als monument.

1.2. Historisch overzicht

Het vrijstaand herenhuis dateert uit het eerste kwart van de 20ste eeuw en is vermoedelijk opgetrokken na de Eerste Wereldoorlog. Het oorspronkelijke woningbestand (adrespunten Amersveldestraat 65 en 67-69) kan echter teruggaan op een 19de-eeuwse gebouwencluster. Het is aannemelijk dat de vroegste tuinaanleg bij deze cluster in deze periode tot stand kwam. Het valt daarom niet uit te sluiten dat de boom een oorspronkelijk 19de-eeuws exemplaar is die de vernielingen van het gehucht tijdens de Eerste Wereldoorlog heeft doestaan. Evenmin valt uit te sluiten dat de boom een 20ste-eeuws exemplaar is, dat -gezien de vreemde stamvorm- eventueel geplant is als bundelboom. Er is voor zover bekend geen onderzoek verricht naar de effectieve ouderdom van de boom. De historiek van het herenhuis kan gelezen worden in de Inventaris Onroerend Erfgoed.³ De naamgeving 't Beukenhuis is een recente verwijzing van de huidige eigenaars, die de merkwaardige boom steeds gekoesterd hebben en er in 1980 officieel de bescherming van hebben aangevraagd.

De opgaande boom, een bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') met een opvallend geprononceerd wortelstelsel en een zware, lage en onregelmatige stam was een dominant solitair exemplaar in de tuin. Een deel van de brede kruin met laaghangende takken reikte tot over de perceelsgrens (figuur 1 en 2, bijlage 4.3 documentatie). Op basis van de samenstelling van het inhoudelijk dossier bij de bescherming uit de periode 1983-84 blijkt dat de boom deel uitmaakt van een belangrijk visueel beeld van de dorpskern. De boomwaarde werd toen door bosbouwkundig ingenieur Filip Boury berekend en bepaald op een bedrag van 292.000 Bfr.⁴ Op basis van de dossierstukken werd de boom geschat op circa 130 jaar oud en 12 m hoog. De kruin had toen een diameter van 12 m met enkele zijtakken die ongeveer 5 m over de perceelsgrens hingen. De stamomtrek bedroeg 2m75, met een diameter van circa 0,9 m. De boom werd in die periode geprezen om zijn bijzonder goede structuur met evenwichtige uitbouw van de takken op de brede stam.⁵ Naar aanleiding van de opmaak van dit opheffingsdossier is op het onderste deel van de bewaard gebleven stam een stamomtrek gemeten van 3m84 (op 1 m hoogte).

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier

De bescherming van de boom werd in 1980 aangevraagd door de eigenaars van het herenhuis 't Beukenhuis en werd enkele jaren nadien administratief doorgevoerd.⁶ De bescherming werd aangevraagd naar aanleiding van een naastliggende woonverkaveling uit vrees dat er ingrijpende snoeiwerken van de overhangende takken zouden worden geëist. Bij de uiteindelijke bouwvergunningsaanvraag voor het optrekken van een woning op het naastliggende perceel (1987) wordt door de bouwheer een verklaring ondertekend

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Opgaande beuk* [online] <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/12700> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Herenhuis 't Beukenhuis* [online] <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/50907> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

⁴ Rijksdienst voor Monumenten en Landschappen, Dossier Beëindigd Onderzoek nr. 5604, 13 maart 1984, archief Onroerend Erfgoed

⁵ Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, advies 10 april 1984, archief Onroerend Erfgoed

⁶ Brief van eigenaar, gericht aan Rijksdienst voor Monumenten en Landschappen, 19 januari 1980, archief Onroerend Erfgoed

waarin het bestaansrecht van het monument expliciet wordt erkend en waarbij het overhangen van de takken ten allen tijde zal worden geduld.

Uit 1985 is een eerste dossierstuk in verband met het beheer bewaard in het archief Onroerend Erfgoed. Het betreft een advies rond boomverzorgende werken, die zouden uitgevoerd worden door bomendeskundige Arthur De Haeck van het Bestuur voor Monumenten en Landschappen. Deze werken werden geraamd op een bedrag van 3.100 Bfr. In 2000 en 2003 worden opnieuw boomverzorgende werken aangevraagd. In 2006 en 2010 worden nogmaals toelatingen aangevraagd omtrent begeleidingsnoei en onderhoudssnoei van de boom, die worden uitgevoerd door erkend boomverzorger Robin Uzeel.

De algemene conditie van de boom gaat er omstreeks 2010 plots op achteruit. In 2012 wordt een algemeen ziektebeeld genoteerd met een afgestorven kroonhelft, ernstige zwamaantasting en ijle bladstand (figuur 3, 4, 5 en 6, bijlage 4.3 documentatie). Er wordt ingeschat dat er ook mits standplaatsverbetering geen overlevingskansen zijn voor de betreffende boom. Hieruit voortvloeiend wordt geoordeeld dat er een reëel gevaar is van zware takbreuk of zelfs windworp met mogelijke schade aan omgevend patrimonium. Op 18 september 2012 is door het agentschap Onroerend Erfgoed een toelating gegeven voor het vellen van de boom zonder heraanplant, temeer omdat het herstel van de erfgoedwaarden niet mogelijk was. De kwijnende boom wordt kort daarna ontkroond, met behoud van de takvrije stam (figuur 7, bijlage 4.3 documentatie). De administratie stemt ook in met het voorstel van de eigenaar om in de overblijvende stam een houtsculptuur te laten uitsnijden, als herinnering aan de opgaande boom. Deze sculptuur, een staande Christusfiguur met beide open handen in een gevende houding, wordt in 2014 gerealiseerd door kunstenaar Andy Deschacht uit Wingene (figuur 8 en 9, bijlage 4.3 documentatie). Het kunstwerk wordt nadien, in 2015, zelfs ingewijd (figuur 10 en 11, bijlage 4.3 documentatie). Op heden is de stam van ongeveer 3m50 hoog, met daarin de houtsculptuur, bewaard gebleven.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De huidige fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 3 maart 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

De boom is in 1985 voor het eerst met zekerheid verzorgd. Vanaf 2000 moet de conditie van de boom er stelselmatig op achteruit zijn gegaan en worden boomverzorgende maatregelen getroffen met begeleidings- en onderhoudssnoei. In 2012 is de fysieke toestand dramatisch geëvolueerd waarbij besloten wordt dat de boom niet meer kan gered worden. Kort daarop wordt de boom preventief ontkroond, waarna hij helemaal afsterft. In 2014 wordt in de stam een houtsculptuur uitgesneden. De sculptuur en de bewaarde voet van de boom worden aanvankelijk behandeld om inrotting te voorkomen. De overgebleven stam en het wortelstelsel zijn ondertussen gedeeltelijk ingerot. Ook de houtsculptuur is inmiddels gedeeltelijk beschadigd en ingerot. Er is geen nieuwe boom heraanplant.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De beuk in de tuin van het herenhuis 't Beukenhuis werd op 22 juni 1984 beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke waarde. De erfgoedwaarden werden gemotiveerd vanuit het feit dat de boom deel uitmaakt van een belangrijk visueel

beeld van de dorpskern. Er werden geen expliciete erfgoedwaarden of specifieke aanvullende verbodspalingen uitgeschreven. De artistieke waarde van de boom is door de ontkroning aangetast. De boom is niet meer in leven. De erfgoedwaarden van de boom zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan. In de toelating tot velling van 2012 is geen heraanplant opgelegd. Door het uitsnijden van een kunstzinnige houtsculptuur in de overgebleven stam is een nieuwe artistieke kwaliteit ingebracht die weliswaar zichtbaar is vanaf de openbare weg, maar niet beeldbepalend voor de dorpskern.

2.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarde, namelijk de artistieke waarde, is door het ontkronen en het finaal afsterven van de boom volledig verloren gegaan. Het beschermingsdossier en het opheffingsdossier van de boom in de tuin van het herenhuis 't Beukenhuis registreren in voldoende mate de erfgoedwaarde die verloren is gegaan. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot. Ondanks het verlies van de boom blijft het herenhuis met tuin een waardevol erfgoedensemble.

Het relict van de beuk, namelijk een deel van de stam met inbegrip van de houtsculptuur, kan nog zolang het mogelijk is, in situ behouden blijven omwille van de herinneringswaarde aan de uitzonderlijke boom.

2.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument 'Beuk bij herenhuis 't Beukenhuis' (besluit zonder plan), Amersveldestraat 65, wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Adres en kadaster

'Beuk bij herenhuis 't Beukenhuis' is beschermd als monument met volgende adres- en kadastragegevens: Amersveldstraat 65, Hooglede, bekend ten kadaster: Hooglede, sectie A, perceelnummer 222C

Vandaag is dat: Amersveldestraat 65, Hooglede, bekend ten kadaster: Hooglede, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummers 219H (deel) en 221E (deel).

2.4.2. Onroerend Erfgoed:

De 'Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis' is een beschermd monument: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/12379> (beschermd bij ministerieel besluit van 22 juni 1984)

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit opheffingsdossier over gaat.

Beschermd erfgoed:

- /

Vastgesteld bouwkundig erfgoed (op 14/09/2009):

- 'Herenhuis 't Beukenhuis':
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/50623>

Vastgestelde archeologische zone:

Opheffingsdossier: Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis, monument

- /

Wetenschappelijke erfgoedinventaris:

- opgenomen in de landschapsatlas als landschappelijke element:
 - o 'Opgaande bruine beuk':
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/130720>
- opgenomen als bouwkundig element:
 - o 'Herenhuis 't Beukenhuis':
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/50907>

Beheersplan:

- /

2.4.3. Omgeving:

Gewestplan Roeselare-Tielt (vastgesteld op 17 december 1979):

- Het herenhuis en de tuin met plantlocatie van de boom zijn gelegen in 'woongebied met landelijk karakter'.

Er is geen plan van aanleg of ruimtelijk uitvoeringsplan van kracht op deze site.

2.4.4. Natuur en bos:

Het herenhuis en de tuin met plantlocatie van de boom zijn niet afzonderlijk gekarteerd op de Biologische waarderingskaart.

2.4.5. Water:

Er liggen geen gecatalogeerde waterlopen in de nabije omgeving van het herenhuis en de tuin met plantlocatie van de boom.

3. BRONNEN

3.1. Archieven

Archief Onroerend Erfgoed:

Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, Beheersarchief, Beuk.

3.2. Digitale bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *Opgaande beuk* [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/12700> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *Opgaande bruine beuk* [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/130720> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *Herenhuis 't Beukenhuis* [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/50623> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

Opheffingsdossier: Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis, monument

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *Herenhuis 't Beukenhuis* [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/50907> (Geraadpleegd op 04-03-2022)

Deceuninck Geert: Oude beuk herrijst als Christusbeeld, krantenartikel De Weekbode, 12 september 2015

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

4.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastralmutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.